

Geachte Raad,

Hierbij zend ik u mijn beleidsreactie na afstemming met de ministeries van VenW en VROM, op uw advies dat betrekking heeft op een aantal zaken die op trilateraal niveau spelen en betrekking hebben op de 10de trilaterale Regeringsconferentie over de Waddenzee op Schiermonnikoog in november van dit jaar.

Dit advies heeft mij, overigens onder volledige erkenning en begrip voor de aan gevoerde redenen en in goed onderling overleg, later bereikt dan oorspronkelijk was bedoeld. Desalniettemin heeft het advies zeker al bijgedragen aan de meningsvorming binnen Nederland en is het ook ingebracht in het trilateraal overleg.

In grote lijnen onderschrijf ik uw adviezen van harte, waarbij met name de centrale belangrijke gedachte om de trilaterale samenwerking te versterken door op inhoudelijke thema's nauwer samen te werken, en niet zich volledig en alleen te richten op nog te bepalen en te kiezen samenwerkingsmodellen, mij zeer aanspreekt.

Hiernavolgend ga ik op hoofdlijnen in op de door u genoemde adviezen, waarbij dezelfde indeling in 4 hoofdonderwerpen (trilaterale samenwerking; windmolenparken op de Noordzee; wetenschappelijk symposium en werelderfgoed) wordt gevolgd als door u gehanteerd.

In de trilaterale samenwerking wordt thans hard gewerkt aan het opstellen van de eerste versie van de concept Ministeriële Verklaring. In deze reactie is tevens de lijn aangegeven van de inzet van Nederland in deze.

Trilaterale samenwerkingsaspecten.

In uw analyse van de trilaterale samenwerking tot dusver geeft u duidelijk en onderbouwd aan welke (grote) stappen er tijdens diverse conferenties zijn gezet. Ik deel die analyse en heb tijdens de 25 jarige viering van de trilaterale samenwerking in 2003, ook benadrukt dat ik vertrouwen heb in deze samenwerking mede gezien de goede basis die is gelegd. Vervolgens borduurt u verder op de analyse die de WAR in 2000 hierover heeft uitgevoerd en geeft u aan dat belemmerende factoren in de trilaterale samenwerking verband hielden en houden met een gebrek aan draagvlak voor dit beleid en te weinig politiek-bestuurlijk commitment voor de trilaterale samenwerking.

Uw advies: Hoewel het een positieve ontwikkeling is en het als een eerste stap in de goede richting gezien kan worden dat het ministerie van LNV actiever communiceert rondom de trilaterale samenwerking, in het vervolg de communicatie op een meer gestructureerde wijze vorm te geven met inachtneming van het Kaderplan Communicatie Overheden Waddenzee (KCOW).

Rondom de vorige conferentie in Esbjerg en in de aanloop naar Schiermonnikoog werd door mijn ministerie bewust aandacht geschonken aan en energie gestoken in het communicatieproces. Het doet mij deugd dat de Raad deze ingezette richting positief beoordeelt!

Ik zet mij ervoor in om actief door te gaan met het communicatiebeleid, en ben van mening dat ook het laten plaatsvinden van de regeringsconferentie op een waddeneiland een positief effect kan hebben op het vergroten van het draagvlak voor de trilaterale samenwerking bij de regio.

Voor de komende periode tot aan de conferentie zal via een hernieuwde communicatie-campagne gezocht worden naar verbreding van de betrokkenheid en verdere verkrijging van draagvlak. Het KCOW vormt bij al deze en andere communicatieuitingen de leidraad.

Uw advies: De instelling van het Wadden Sea Forum (WSF) is een goedemanager gebleken voor actieve betrokkenheid van bewoners en gebruikers van het Waddengebied bij het trilateraal Waddenzeebeleid en heeft ertoe geleid dat, hoewel er uiteenlopende belangen en standpunten waren, toch een gezamenlijk gedragen duurzaam ontwikkelingsperspectief voor het trilaterale waddengebied is neergelegd. Dit perspectief zou opgenomen moeten worden in het Wadden Sea Plan. Het WSF-eindrapport, samen met de collega's uit Duitsland en Denemarken, als basis te gebruiken voor een duurzame ontwikkeling van het Waddengebied en de aanbevelingen uit te voeren, waartoe de trilaterale regeringsconferentie de eindverantwoordelijkheid draagt. Verder zou het WSF gecontinueerd moeten worden voor nog eens 4 jaar, waarbij rollen worden toegedacht als tegenstellingen-overbruggend, draagvlakvergroterend en (ondersteunend in) uitwerkend ten aanzien van het geleverde eindrapport.

Ik deel uw mening dat het WSF een belangrijke rol heeft gespeeld in het tot elkaar komen van en luisteren naar elkaars standpunten, van partijen en belangengroepen die voorheen meer naast elkaar bestonden. Het feit dat zij gezamenlijk met een eindproduct zijn gekomen verdient dan ook alle waardering. Ik heb dat bij het in ontvangst nemen van het eindrapport 'Het ijs breken' ook zo genoemd, en heb deze zelfde waardering voor het proces als zodanig ook van mijn collega's uit Duitsland en Denemarken vernomen. In die zin zal ik mij dan ook inzetten voor een vervolg van dit WSF.

Ten aanzien van het uitvoeren van de vele aanbevelingen van het WSF, wil ik het advies van de Raad nuanceren, in die zin dat ik van mening ben dat ook de WSF-leden zelf een verantwoordelijkheid kennen en moeten nemen ten aanzien van bepaalde aanbevelingen. Naar mijn overtuiging, en in die dialoofase verkeren wij momenteel met het WSF, zal in een zekere wederkerigheid gestalte gegeven moeten worden aan het kunnen uitvoeren van de aanbevelingen, waarbij de trilaterale samenwerkingspartners in elk geval de eindverantwoordelijkheid moeten nemen ten aanzien van die aanbevelingen die vallen binnen de reikwijdte van onze samenwerking, maar ook zullen moeten ondersteunen dat de uitvoering van de overige aanbevelingen wordt neergelegd bij de juiste verantwoordelijke organen.

Uw advies: Het trilateraal beleid als uitgangspunt nemen voor de formulering van (aanvullend) nationaal beleid in de drie Waddenzeelanden, ten behoeve van een grotere transparantie, wat zal leiden tot vergroting van het draagvlak.

Het trilateraal beleid werkt reeds door in nationaal beleid, in die zin dat op basis van afspraken tijdens trilaterale regeringsconferenties aanvullend nationaal beleid is of wordt ontwikkeld. Als voorbeeld wil ik verwijzen naar de discussie omtrent de statustoekenning van de Waddenzee volgens de Kaderrichtlijnwater systematiek, waarbij met inachtneming van de nationale verantwoordelijkheid, nadrukkelijk naar trilaterale afstemming is gezocht. Meer in het algemeen denk ik dat er sprake moet zijn van een directe wisselwerking tussen trilateraal beleid en nationaal beleid, en dat in die zin het niet zo relevant is om de één 'boven' de ander te willen stellen.

Uw advies: Komen tot harmonisatie inzake de uitvoering van een aantal EU-richtlijnen (bijv. VHR en KRW), zodat consistente uitvoering van trilateraal gemaakte afspraken gerealiseerd kan worden.

Het is mijn intentie een goede afstemming tussen de implementatie van de EU-richtlijnen te bereiken, zeker daar waar die soms nog in de beginfase verkeren. Zoals hierboven

aangegeven, is het implementatietraject van de EU-Kaderrichtlijnwater daarvan een goed voorbeeld. Verder wil ik hier ook noemen het implementatietraject van de Integrated Coastal Zone Management Strategy, waarbij met erkenning van de nationale verantwoordelijkheden in deze, mijn streven is te komen tot een goede afstemming van de nationale strategieën. Ik deel wel het uiteindelijke doel dat de Raad aangeeft, dat gestreefd moet worden naar consistente uitvoering van trilateraal gemaakte afspraken, of op zijn minst een duidelijke uitleg waarom hierin mogelijk verschillen zijn opgetreden. De wens tot de behoefte aan harmonisatie wordt vaker geuit; ook het WSF heeft zich soortgelijk uitgelaten. Echter, ik moet wederom constateren dat de verschillen in cultuur en wetgeving dermate groot zijn, dat dit een proces van zeer lange adem wordt, waarbij het dan de vraag is of het uiteindelijke resultaat de investeringen waard zijn

Uw advies: Het Wadden Sea Plan (WSP) moet een centrale rol krijgen in de Verklaring van een Regeringsconferentie; daartoe opnemen in de Verklaring zelf of in bijlage, en voorzien van actieprogramma om verplichtender karakter te verkrijgen. De evaluatie van het WSP moet aangeven of actualisatie nodig is.

Ik deel uw mening dat het WSP een wezenlijke rol speelt in de trilaterale samenwerking. Het WSP met haar ecologische doelen, en het daaraan gekoppelde gezamenlijke monitoringsprogramma om te beoordelen in hoeverre die doelen bereikt zijn, wordt wel de ruggegraat van de samenwerking genoemd. Door het uitbrengen van Quality Status Reports (QSR) voor de regeringsconferenties, die uitgaan van de in het WSP geformuleerde doelen, en door het uitbrengen van een gezamenlijke voortgangsrapportage welke alle afgesproken acties zoals die in het WSP zijn genoemd, doorlicht, wordt via het opstellen van een beleidsevaluatierapport waarin deze rapporten samenkomen en welke wel integraal wordt opgenomen in de Verklaring, naar mijn mening voldoende recht gedaan aan de belangrijke rol van het WSP.

Ik onderschrijf uw advies dat uit het beleidsevaluatierapport zal moeten blijken of een actualisatie van het WSP nodig is, en dat het een goede zaak zou zijn om meer duidelijkheid te krijgen over wat door wie daadwerkelijk gerealiseerd kan worden.

Uw advies: In Verklaring van Schiermonnikoog opnemen de wens om te komen tot een meer verplichtende en verdergaande samenwerking op trilateraal niveau.

Evenals in de aanloop naar de vorige conferentie in Esbjerg, bemerk ik thans wederom weinig tot geen animo bij mijn trilaterale collega's om hier vorm aan te geven. Op dit moment is Denemarken druk bezig met de instelling van nationale parken, waarbij de Waddenzee één van de pilots vormt. Een discussie over bijvoorbeeld een internationaal park is nu zeker niet opportuun. Ik voel meer voor uw suggestie om dit aspect eerst eens de komende periode te laten verkennen door het WSF, ervan uitgaande dat dit forum een vervolg krijgt, en nadrukkelijk te beoordelen in hoeverre een nauwere samenwerking tot stand is gekomen via de uitvoering van de EU-richtlijnen, alvorens het wederom op de agenda van de Trilaterale Regeringsconferentie te plaatsen.

Wel herhaal ik hier dat mijn inzet zal zijn om de trilaterale samenwerking te versterken door het nauwer samenwerken op inhoudelijke thema's.

Aanleg van windmolenparken op de Noordzee binnen de randvoorwaarden van de doelstellingen voor de waddenzee.

In de algemene analyse van (beleids) ontwikkelingen offshore windenergie in relatie tot de trilaterale samenwerking geeft de Raad aan dat dit een relatief nieuw onderdeel is binnen het gehele pakket aan maatregelen om nationale en internationale duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Zoals de Raad zelf verder ook aangeeft zijn er diverse beleidsontwikkelingen op dit terrein gaande, zowel op nationaal gebied, als in het kader van OSPAR, de EU en ook trilateraal. Wel zou er een meer gecoördineerde en geïntegreerde aanpak gevolgd moeten worden op trilateraal niveau waar het gaat om de inpassing van windmolenparken. De zeer recente toename van aanvragen voor de oprichting van windmolenparken in de Nederlandse EEZ sinds het opheffen van het moratorium hierop per 1 januari 2005, wijst op het belang van nadere afspraken hierover.

Uw advies: Zorgdragen voor het nakomen van bestaande afspraken en opstellen van een integraal plan voor de aanleg van windmolenparken op de Noordzee waarvan de externe invloed zich tot het trilaterale samenwerkingsgebied zou kunnen uitstrekken, met inachtneming van de bevindingen van het WSF waarin in het bijzonder aandacht wordt gevraagd voor de veiligheidsaspecten met betrekking tot de scheepvaart.

Met de Raad ben ik van mening dat ingezet moet worden op het nakomen van bestaande afspraken of anderszins duidelijkheid te verschaffen en mogelijk afspraken te herijken. Vanuit Nederland zijn in de aanloop naar Schiermonnikoog voorstellen ingediend die langs verschillende wegen beogen te komen tot een afsprakenkader met het oog op regulering en beoordeling van de aanleg van die windmolenparken waarvan de externe invloed zich tot het trilaterale samenwerkingsgebied zou kunnen uitstrekken.

Ten aanzien van de meer algemene nationale zowel als internationale beleidsontwikkeling in deze voor de Noordzee, ben ik van mening dat verdere aandacht nodig is voor een goede afstemming tussen ontwikkelingen in de Noordzee en in de Waddenzee. Hieraan wordt reeds gewerkt via inzet in de daartoe geëigende internationale gremia (o.a. Oskar en Europese Unie) en via duidelijke uitwerkingen op nationaal niveau, zoals het Integrale Beheerplan Noordzee dat medio 2005 zal worden uitgebracht. Als voorbeeld van een dergelijke gerichte uitwerking en waarmee ook invulling wordt gegeven aan de aanbeveling van het WSF (t.a.v. scheepvaart) wil ik verwijzen naar de trilaterale werkgroep die hiervoor speciaal is opgericht en wat hopelijk zal leiden tot gerichte aanbevelingen voor de trilaterale regeringsconferentie.

Uw advies: Windmolenparken mogen geen zichthinder opleveren vanaf de Waddeneilanden. De landschappelijke kwaliteiten van het trilaterale Samenwerkingsgebied en het aangrenzende kustgebied moeten betrokken worden bij de trilaterale besluitvorming over de aanleg van windmolenparken.

Gelet op de verschillen die er zijn in het beleid van de drie landen voor dit thema, is mij gebleken dat hierover op trilateraal niveau geen eenduidigheid bestaat, ook niet als het aangrenzende kustgebied erbij betrokken wordt. Mijn inzet zal zijn om te proberen op trilateraal niveau afspraken te maken om de 12 mijlszone in de toekomst te vrijwaren van windmolenparken, waarmee in belangrijke mate tegemoet gekomen wordt aan het voorkomen van zichthinder.

Uw advies: Verder onderzoek naar andere mogelijkheden van de ontwikkeling van duurzame energie, en pas overgaan tot grootschalige inzet van vormen van duurzame energie als de afweging van (schadelijke) effecten tegenover maatschappelijk nut gemaakt kan worden op basis van objectieve en wetenschappelijk onderbouwde argumenten.

Om binnen de gestelde termijn te kunnen voldoen aan de verplichtingen van het Kyoto-protocol dat Nederland heeft ondertekend, zal naast verdergaand onderzoek naar alternatieven, wel al ingezet moeten worden op genoemde bron van windenergie, omdat deze tenminste haar operationaliteit reeds heeft bewezen. De door de minister van Economische Zaken medio 2005 uit te brengen Derde Energierapport en Maatschappelijke kosten-en-baten-analyse van offshore windenergie zullen informatie bevatten waaraan de Raad blijkens zijn advies belang toekent.

De rol van het wetenschappelijk symposium.

In de regeringsverklaring van Esbjerg is aangegeven dat de aanbevelingen van het 10de wetenschappelijke symposium zijn verwelkomd als waardevolle bijdrage aan de trilaterale samenwerking. Volgens de Raad is de wijze waarop dit gestalte heeft gekregen echter onderbelicht.

Daarnaast geeft de Raad in haar analyse van de rol van het wetenschappelijk symposium in de trilaterale samenwerking aan dat er verschillende beelden zijn ontstaan tussen de onderzoekers en de overheidsvertegenwoordigers over de relatie tussen het wetenschappelijk symposium en de Regeringsconferentie. Essentieel is dat men zich bewust is van ieders rol gedurende het gehele proces en dat ieders inbreng ook duidelijk is en zelfstandig gepresenteerd wordt.

Uw advies: Duidelijkheid aanbrengen in de rol en positie van het wetenschappelijk symposium ten opzichte van de regeringsconferentie, waarbij nadrukkelijk het Quality Status Report (QSR) moet worden betrokken, en zorg dragen voor een goede vertaling van de resultaten van het wetenschappelijk symposium naar de regeringsconferenties.

Met de Raad ben ik van mening dat de trilaterale samenwerking goede instrumenten tot haar beschikking heeft, zoals de QSR en het TMAP (Trilateral Monitoring and Assessment Program), om de voortgang van de Doelen van het WSP te monitoren en te beoordelen. Uw advies spoort met mijn inzet voor de komende regeringsconferentie om in de Ministeriële Verklaring expliciet op te nemen dat een nauwgezet tijdpad en opzet gevolgd moet worden om de beoogde goede afstemming tussen wetenschappelijk symposium en doorvertaling naar Regeringsconferentie te bereiken. Na een eerste beoordeling van de aanbevelingen door een trilaterale werkgroep, wordt via het beleidsevaluatierapport zorggedragen voor een afgestemde aanreiking hiervan aan de regeringsconferentie.

Uw advies: Analyse uitvoeren van de hele beleidscyclus en de rol die kennisontwikkeling daarin speelt, met inachtneming van opgedane relevante ervaringen op het snijvlak van beheer/beleid en ecologisch onderzoek, teneinde een meer structurele versterking van de rol van kennis in het trilaterale waddencircuit te bewerkstelligen.

Naar mijn mening is het bestaande raamwerk van achtergronddocumenten, voortgangsrapportages, aanbevelingen van het wetenschappelijk symposium en een QSR, die tezamen de bouwstenen vormen voor het beleidsevaluatierapport dat de richting aangeeft voor de activiteiten van de trilaterale samenwerking voor de komende periode, voldoende transparant. Gezien de reeds in gang gezette trilaterale aanzetten om goed te bekijken in hoeverre wij betere trilaterale afstemming kunnen verkrijgen t.a.v. de implementatie van diverse EU-richtlijnen, en de mede daartoe wellicht benodigde actualisering van het Waddenzeeplan (zie ook onder trilaterale samenwerkingsaspecten), licht het voor de hand om

in dat proces goed te bekijken in hoeverre opgedane positieve ervaringen in de samenwerking tussen beheer/beleid en onderzoek verwerkt kunnen worden.

Werelderfgoednominatie.

De Raad heeft van de geboden ruimte gebruik gemaakt om zelf te kiezen voor het onderwerp van de mogelijke nominatie van de Waddenzee als werelderfgoed, en daarover te adviseren. De Raad geeft aan dat de betekenis van een dergelijke nominatie niet meer en niet minder is dan een erkenning van de Waddenzee als uniek en onvervangbaar natuurgebied, en ook geen gevolgen heeft voor de regelgeving in en om de Waddenzee. Een nominatie voor plaatsing op de Werelderfgoedlijst vindt de Raad dan ook in beginsel logisch. Het onderwerp staat op de agenda van de trilaterale Regeringsconferentie.

Uw advies: In relatie tot de mogelijke stimulans die uitgaat van een nominatie voor toerisme en recreatie, moet het Rijk zorgen voor een goede infrastructuur voor voorlichting en educatie in en rondom het gebied met voldoende middelen voor onderhoud.

Ik deel de visie van de Raad dat een werelderfgoedlabel kan leiden tot een extra stimulans voor recreatie en toerisme in het gebied. Vanuit het Rijk zijn en worden dan ook de nodige inspanningen verricht om deze mogelijkheid tot nominatie toe te lichten en uit te dragen. Naar mijn mening is het vervolgens niet primair een Rijkstaak om op permanente basis middelen te verschaffen ten behoeve van toeristische begeleiding en ondersteuning, maar is dat veeleer een taak van de gezamenlijke regionale en lokale overheden met de toeristische sector.

Uw advies: Als bijdrage aan het realiseren van voldoende draagvlak, zou het convenant ondertekend moeten worden door betrokken overheden en belangenorganisaties in het gebied, en zou inzage gegeven moeten worden in het nominatiedossier, naast het blijven werken aan draagvlak.

Ik onderstreep de conclusie van de Raad dat de voorbereiding van een convenant een positieve werking heeft ten aanzien van het wegnemen van (gedeeltelijk) de ongerustheid in het gebied. Inzet zal zijn om zoveel mogelijk ondersteuning te krijgen via het convenant, hetzij in de vorm van daadwerkelijke ondertekening danwel door het geven van een adhesieverklaring. Ik neem zeker in overweging om, als uit gesprekken in de regio mocht blijken dat hiermee een goede vervolgstap gezet kan worden in het verkrijgen van draagvlak, het gezamenlijk opstellen en ter inzage geven van het nominatiedossier een verder onderdeel te laten zijn in het proces van draagvlakverrijking.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

Dr. C.P. Veerman